

УДК 336.278

Омельченко Л.С., Суміна І.В.

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА АНАЛІЗ ЇЇ СУЧАСНОГО СТАНУ

У статті здійснюється дослідження основних аспектів вимірювання боргового навантаження на економіку України та економічних наслідків існування державного боргу. Розкривається сутність поняття «боргова безпека» держав., За допомогою індикаторів боргової безпеки досліджується сучасний стан боргової безпеки України, визначаються напрями впливу заборгованості держави на економіку в цілому та пропонуються заходи з оптимізації боргової політики України.

Ключові слова: державний борг, управління державним боргом, боргова безпека, індикатори боргової безпеки.

Постановка проблеми. Спроможність у повному обсязі обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є одним із основних показників фінансової стабільності країни, що закріплює за державою статус надійного позичальника та відкриває перед нею можливості до нових позик на більш вигідних умовах.

Проблемам впливу державного боргу на економічний розвиток країни присвячені численні наукові дослідження вітчизняних учених та зарубіжних учених–економістів. Так, великий теоретичний і практичний інтерес представляють дослідження Т.Г. Бондарчука, С.А. Буковинського, Т.П. Вахненко, Д.Л. Головачева, С.О. Корабліна, О.В. Короткевича, О.А. Колота, Ю.В. Пасічника, О.Д. Рожко, В.М. Федосова, О.В. Царука, С.І. Юрія.

Незважаючи на достатньо глибоке теоретичне вивчення питання боргової безпеки держави, проблема статистичного оцінювання рівня боргового навантаження на економіку вивчена лише в аспекті оцінки загальної платоспроможності. Однак, ефективне управління державним боргом передбачає не лише узагальнення його ефектів, але і можливість їх кількісної та якісної оцінки. Саме тому набуває актуальності питання теоретичного дослідження особливостей вимірювання зовнішнього державного боргу та вдосконалення системи оцінки рівня боргового навантаження в Україні.

Мета статті. Метою статті є дослідження основних аспектів вимірювання боргового навантаження на економіку України та економічних наслідків існування державного боргу. Для досягнення мети були визначені наступні завдання: визначити поняття боргової безпеки держави, охарактеризувати основні показники вимірювання боргового навантаження, проаналізувати можливі економічні наслідки існування державної заборгованості.

Виклад основного матеріалу. Перевищення певного гранично допустимого обсягу державного боргу може спричинити проблеми спроможності країни виконувати свої платіжні зобов'язання повною мірою. Вивчення вітчизняними вченими питання впливу державного боргу на економіку знайшло своє вираження в аспекті поняття боргової безпеки.

У широкому розумінні під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи.

У вузькому розумінні боргову безпеку держави можна визначити як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових.

На рівень боргової безпеки впливають такі чинники:

- ступінь інформаційного та нормативно-правового забезпечення боргової політики держави;
- стратегія боргової політики держави;
- структура державного боргу;
- рівень соціально-економічного розвитку;
- напрямок політичного та економічного курсу держави;
- «борговий досвід» держави тощо [1].

Звісно, вплив всіх факторів кількісно оцінити складно, особливо якісних, тому для аналізу стану державного боргу та боргової залежності країни використовується система певних індикаторів.

Якісною характеристикою боргової безпеки держави є визначення боргового навантаження і рівня платоспроможності. Для оцінки цих параметрів світова практика використовує близько двох десятків показників-індикаторів і ще більшу кількість їх граничних (порогових) значень. Така широка гама індикаторів та їх граничних значень зумовлена різноманітністю методик, що застосовуються для їх розрахунку, а також специфікою розрахунку та застосування певних макроекономічних показників кожною окремою державою, родом заборгованості (державна, приватна, гарантована державою) і джерелами її погашення.

При управлінні держаним боргом важливе значення має розрахунок коефіцієнтів платоспроможності держави та її ліквідної позиції. У міжнародній практиці з цією метою використовують різноманітні показники. Зокрема, для аналізу боргової безпеки держави Світовий банк пропонує використовувати Мінімальну стандартну модель, де визначено основні боргові індикатори [2]. Також відома модель показників боргової безпеки, розроблена фахівцями МВФ [3].

Боргова безпека країни є досить складним та суперечливим явищем. Чинники законодавством України на сьогодні не визначено єдиної системи індикаторів боргової безпеки. Також немає єдиного підходу до оцінки боргової безпеки і в працях дослідників. Рекомендовані граничні значення та нормативи цих індикаторів різняться як на світовому, так і на рівні України.

Зокрема, у проекті Закону України «Про державний борг України» [4] зазначено, що Міністерство фінансів України визначає та оприлюднює

методологію розрахунків показників боргового навантаження, яке, у свою чергу, пропонує наступні показники для оцінки рівня фінансової безпеки:

- співвідношення обсягу державного боргу до ВВП (критичний рівень – 60 %);
- співвідношення обсягу державного боргу до доходів державного бюджету України (критичний рівень – 300 %);
- співвідношення платежів за державним боргом до ВВП (критичний рівень – 7 %);
- співвідношення планових платежів з обслуговування державного боргу до експорту товарів і послуг (критичний рівень – 20–25 %);
- співвідношення платежів за державним боргом до доходів Державного бюджету України (критичний рівень – 45 %);
- співвідношення дисконтної вартості боргу до експорту – довгострокова платоспроможність (критичний рівень – 200–250 %);
- співвідношення запланованих платежів з обслуговування боргу до суми бюджетних доходів – навантаження на бюджет (критичний рівень – 25–30 %).

В Україні вже зроблено перший крок до систематизації різних підходів на державному рівні. Так, у 2007 році наказом Міністерства економіки України була затверджена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [5].

Запропонована методика передбачає оцінку стану складових економічної безпеки, в тому числі й боргової безпеки України на основі відповідних показників. Вітчизняна методика базується на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки для її інтегральної оцінки. За допомогою методики можливо також визначити рівень складових економічної безпеки, зокрема боргової безпеки держави. Для оцінки останньої у методиці передбачено 9 індикаторів (табл. 1).

На нашу думку, перелік індикаторів стану боргової безпеки держави, передбачений у методиці розрахунків рівня економічної безпеки України, не є достатнім для всебічного аналізу стану боргової безпеки. Оскільки, відповідно до вітчизняного законодавства, боргова безпека держави – це такий рівень внутрішньої і зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету та руйнуванням вітчизняної фінансової системи [5], то, крім індикаторів платоспроможності та ліквідності, які знайшли своє відображення у методиці, слід також передбачити й індикатори ефективності розміщення позик.

Таблиця 1

Індикатори економічної безпеки Міністерства економіки України

№ з/п	Показник	Нормативне значення
1.	Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП	$\leq 25 \%$
2.	Рівень зовнішньої заборгованості на 1 особу	≤ 200 дол. США
3.	Відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг	$\leq 70 \%$
4.	Відношення сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів державного бюджету	$\leq 20 \%$
5.	Відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг	$\leq 12 \%$
6.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходу державного бюджету, %	$\leq 20 \%$
7.	Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	$\leq 30 \%$
8.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету, %	$\leq 25 \%$
9.	Відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП, %	$\leq 30 \%$

Джерело: наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» [5].

Безперечно, питання доцільності залучення кредитних ресурсів державою для покриття бюджетного дефіциту чи реалізації певних державних програм лежить у площині ефективності розміщення та використання позик. І хоча, на перший погляд, державний борг не загрожує економічній безпеці до тих пір, поки держава спроможна обслуговувати його, проблеми боргової безпеки варто вирішувати на початкових етапах їх виникнення.

В основному, методики оцінки боргової безпеки, які використовуються міжнародними фінансово-кредитними установами, зокрема Модель Міжнародного валютного фонду (2003 р.) та Мінімальна стандартна модель Світового банку для оцінки боргової безпеки держави, не передбачають показників ефективності розміщення позик. На нашу думку, саме тому в окремих випадках зазначені методики не спрацьовують, про що зазначено, наприклад, С. Солодовніковим: «Австралія у 30-их роках та Бразилія в 70-их роках ХХ ст. успішно вирішували проблеми обслуговування зовнішнього боргу, не дивлячись на те, що коефіцієнт обслуговування боргу у них помітно перевищував 20 %, і навпаки, Індонезія в кінці 60-их років ХХ ст. та Заїр у 1975 р. змирилися з банкрутством, хоча їх коефіцієнт обслуговування боргу не перевищував відповідно 10 % і 12 %» [7]. Пропозиції щодо доповнення моделей оцінки боргової безпеки відповідними індикаторами висуваються

зарубіжними та вітчизняними науковцями. Зокрема, О. Царук пропонує, окрім показників ліквідності та платоспроможності, використовувати для оцінки боргової безпеки ще й показники соціально-економічного та інвестиційно-інноваційного розвитку [8].

Показники ефективності розміщення залучених державою позик перш за все, повинні відображати напрямки розміщення. Передусім, у цьому контексті розрізняють два основних напрямки: інвестиційний, коли позики виступають джерелом фінансування інвестиційних проектів і використовуються на розвиток національного виробництва, та бюджетний, при якому залучені ресурси спрямовуються на поточне споживання шляхом фінансування поточних бюджетних витрат, у тому числі на покриття дефіциту бюджету. Очевидно, що інвестиційне розміщення позик є більш ефективним. Таким чином, важливим показником ефективності розміщення залучених державою позик є відношення капітальних видатків державного бюджету до обсягу річних запозичень.

Більш реальним показником, котрий відображає частку позичених державою фінансових ресурсів, що мають інвестиційне спрямування, є відношення обсягу кредитних ресурсів, вкладених в інвестиційні проекти, до обсягу річних державних запозичень. Проте на практиці існують труднощі визначення такого індикатора, оскільки відсутня необхідна статистична інформація щодо обсягу кредитних ресурсів, залучених державою, які мають інвестиційне спрямування. Часто державні позики не мають чіткого цільового призначення. Наприклад, кошти, які спрямовуються на покриття бюджетного дефіциту, надходять загальному до бюджету (у «загальний котел»), тому неможливо чітко визначити у подальшому за рахунок позикових чи непозикових джерел здійснюються ті чи інші видатки бюджету.

Враховуючи вищезазначене, доцільно посилити контроль за ефективністю використання державних позик. Тому на рівні держави варто вести статистику щодо напрямків розміщення кредитних ресурсів. Ту ж їх частку, що спрямовується загальному до бюджету, вважати такою, що спрямовується на поточне споживання.

З метою більш детального аналізу ефективності розміщення кредитних ресурсів варто також застосовувати результативні показники, які б відображали прибутковість та рентабельність відповідних інвестиційних програм, що фінансуються за рахунок залучених державою позик.

На основі аналізу різних підходів до оцінки боргової безпеки держави нами запропоновано систему основних індикаторів та їх граничні значення, а також за допомогою цих показників досліджено сучасний стан боргової безпеки України. (табл. 2).

Таблиця 2

**Аналіз сучасного стану боргової безпеки України
(на 01.01.2012)**

№ з/п	Індикатори боргової безпеки	Нормативне значення		Фактичне значення	Запас фінансової міцності, в.п.
		у світовій практиці	в Україні		
1.	Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	50–60%	≤ 60	41,54	+18,46
2.	Відношення обсягу державного зовнішнього боргу до ВВП, %	-	≤ 25	17,19	+7,81
3.	Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США	≤ 200	≤ 200	534,9	-334,93
4.	Відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %	≤ 165	≤ 70	35,81	+34,19
5.	Відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %	-	≤ 12	8,54	+3,46
6.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів державного бюджету, %	≤ 20–25 %	≤ 20	1,17	+18,83
7.	Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	-	≤ 30	14,18	+15,82
8.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету, %	-	≤ 25	2,73	+22,27
9.	Відношення заборгованості уряду за державними ЦП до ВВП, %	-	≤ 30	13,9	+16,1

10.	Відношення валового зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг, %	200–250	165	54,77	+110,2
11.	Відношення сукупних платежів з погашення і обслуговування зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг	20–25	18	21,38	+3,62
12.	Рівень зовнішнього державного боргу в доходах державного бюджету	300	-	49,13	+250,9
13.	Міжнародні резерви до короткострокового боргу (показник А. Грінспена)	≥ 100	≥ 100	67	-33
14.	Відношення міжнародних резервів до сукупних платежів з погашення і обслуговування зовнішнього боргу (правило Гвідотті)	-	$\geq 100^*$	240,9	+140,9
15.	Відношення міжнародних резервів до імпорту товарів і послуг (місяців)	-	$\geq 3^*$	5,12	+2,12
16.	Відношення короткострокового боргу до валового зовнішнього боргу	-	$\leq 50^*$	140,4	-90,38
17.	Відношення боргу міжнародним організаціям до валового зовнішнього боргу	-	$\leq 50^*$	38,18	+11,82
18.	Відношення короткострокового боргу до загальної величини боргу	-	$\leq 25^*$	88,82	-63,82
19.	Частка боргу номінованого в іноземній валюті у загальній величині боргу	-	$\leq 30^*$	64	-34

Джерело: побудовано автором на основі даних Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [9,10].

* *рекомендоване автором нормативне значення індикаторів боргової безпеки*

Аналіз даних таблиці 2 свідчить про те, що більшість (14 із 19) фактичних значень індикаторів стану боргової безпеки України за 2011 р. не перевищували порогових значень (кількісних величин, порушення яких викликає несприятливі тенденції в економіці).

Виняток становлять такі показники:

1. Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу. За даним індикатором передбачено порогове значення у 200 дол. США. Фактичний показник у 2011 р. становив 534,93 дол. США. З метою уникнення загрози, що виявлена за допомогою індикатора рівня зовнішньої заборгованості на одну особу, необхідно проводити політику оптимізації структури державного боргу України у напрямку зменшення частки його зовнішньої складової з одночасним утриманням загального обсягу державного боргу в межах, що не загрожують борговій безпеці держави.

2. Відношення міжнародних резервів до короткострокового боргу. При рекомендованому нормативному значенні цього показника не менш ніж 100 %, фактичне значення складає 67 %. Це означає, що на теперішній момент Україна не має змоги використовувати свої міжнародні резерви для погашення короткострокового боргу.

3. Відношення короткострокового боргу до валового зовнішнього боргу (140,38 %) та до загальної величини боргу (88,82 %) значно перевищує граничні значення для даних показників (50 % та 25 % відповідно), що вказує на диспропорції у структурі державного боргу України та надвелику частину у ній короткострокового боргу та довгострокових зобов'язань, що підлягали погашенню протягом 2011 року.

4. Частка боргу номінованого в іноземній валюті у загальній величині боргу в 2011 році склала 64 % при нормативному значенні цього показника у 30 %. Відхилення від норми вказує на низький розвиток ринку цінних паперів в Україні та недовіру з боку населення при розміщенні своїх коштів через ОВДП.

Проведений аналіз з використанням відповідних індикаторів свідчить про задовільний стан боргової безпеки України на сучасному етапі. Загалом в умовах глобалізації світової економіки зовнішня заборгованість стає визначальною детермінантою боргової безпеки України.

Урядом України ведеться виважена й обережна боргова політика, оскільки, як зазначалося раніше, більшість показників, пов'язаних із державним та гарантованим державою боргом, відповідають діючим нормам та граничним значенням. Для того, щоб підвищити боргову безпеку, необхідно збільшити експорт товарів і послуг та удосконалити державну боргову політику щодо зовнішніх запозичень.

Водночас, рівень відношення загального зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг в Україні, який перебуває у нормі згідно зі світовими рекомендаціями, свідчить про надвелику зовнішню заборгованість приватного та фінансового секторів, що підбивають платоспроможність недержавного сектору економіки, який при масовому пред'явленні вимог кредиторів не зможуть відповісти за своїми зобов'язаннями, а це у, свою чергу, підірве довіру кредиторів і до держави як гаранта. Така тенденція свідчить про

непривабливість вітчизняного капіталу через його високу ціну, яку значною мірою визначає рівень інфляції, який в Україні сьогодні надвисокий.

Таким чином, для всебічного аналізу стану боргової безпеки держави недостатньо використовувати лише індикатори платоспроможності та ліквідності. Потрібно передбачити також показники ефективності розміщення позик, зокрема відношення капітальних видатків державного бюджету до обсягу річних запозичень та відношення обсягу кредитних ресурсів, вкладених в інвестиційні проекти, до обсягу річних державних запозичень. Показники ефективності розміщення державних позик дозволять виявити та оцінити загрози борговій безпеці на етапі їх виникнення, що дозволить успішно попередити їх диверсифікацію.

Зазначимо фактори, які можуть мати позитивний вплив на економіку країни внаслідок зростання державного боргу: прискорення темпів економічного зростання; можливість здійснення масштабних капіталовкладень і реалізації довгострокових програм розвитку; кошти залучаються під значно менший відсоток і строки їх залучення носять довгостроковий характер у порівнянні з можливостями вітчизняної системи; позики, залучені суб'єктами господарювання, як правило, мають інвестиційне спрямування; реалізація програм довгострокового кредитування банками фізичних і юридичних осіб тощо [11].

Серед негативних явищ, пов'язаних із збільшенням державного боргу, слід назвати наступні: вразливість вітчизняної фінансової системи від кон'юнктури світової фінансової системи; нестабільність валютних курсів, яка може вплинути на можливості виконання зобов'язань у визначені строки; невідповідність валюти запозичень і валюти основної частини активів суб'єкта господарювання; розриви у строках між залученими коштами на зовнішніх ринках і строками надходжень коштів від реалізації інвестиційних проектів, кредитування банками суб'єктів господарювання; неможливість виконати зобов'язання при ускладненнях з доступом до джерел іноземної валюти; низька ліквідність світових фінансових ринків може знизити можливості щодо реструктуризації заборгованості.

Очевидним є те, що і плюси, і мінуси зростання зовнішнього боргу є достатньо вагомими. Тому державі необхідно мати в арсеналі ряд інструментів, які дозволять проводити ефективний вплив на державний борг. Вочевидь, практика останніх років довела, що чітко сформульованої політики управління державним боргом в державі не існує, або, можна говорити, що вона недостатньо ефективна, реагує із запізненнями і не дозволяє оперативно втручатись у вирішення найбільш актуальних проблем, які виникають у фінансовій системі. На думку багатьох дослідників, це мають бути заходи як прямого, так і опосередкованого впливу. Хоча перевагу слід віддавати саме непрямим методам, адже «прямий контроль за потоками капіталів спонукає економічних агентів до пошуку ренти та ізолює внутрішній ринок капіталів» [12].

Питання управління боргом повинно виноситися на державний рівень, тому що досягнення боргом певних критичних меж є реальною загрозою

фінансовій безпеці держави, яка може проявлятися в обмеженні державного суверенітету. Вважається, що державний борг, який перевищує 50 % ВВП, а витрати на його обслуговування – 30 % експорту, становить загрозу країні [2].

На основі аналізу різних підходів до оцінки боргової безпеки держави, які використовуються у світі, хочеться доповнити індикатори економічної безпеки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України наступними показниками:

- відношення міжнародних резервів до короткострокового боргу (показник А. Грінспена);
- відношення міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу;
- відношення міжнародних резервів до імпорту товарів і послуг;
- відношення короткострокового боргу до валового зовнішнього боргу;
- відношення боргу міжнародним організаціям до валового зовнішнього боргу;
- відношення короткострокового боргу до загальної величини боргу;
- частка боргу номінованого в іноземній валюті у загальній величині боргу.

Для уникнення піків платежів за державним боргом та оптимізації його структури пропонуємо проведення наступних заходів:

- здійснення коригування боргових зобов'язань за строками користування залежно від етапу економічного розвитку;
 - забезпечити єдність планування та обліку всіх операцій для залучення, погашення та обслуговування зовнішніх державних запозичень;
 - планувати випуск боргових зобов'язань, враховуючи сезонний фактор наповнення бюджету;
 - забезпечити максимальну прозорість та узгодження стратегії регулювання на всіх стадіях здійснення запозичень – від розгляду доцільності до остаточного погашення позик;
 - встановити граничний розмір дефіциту Державного бюджету на рівні, що не перевищує 3 % ВВП;
 - посилити роль внутрішніх ринкових позик у процесі фінансування дефіциту бюджету, запровадити ОВДП з плаваючою відсотковою ставкою, прив'язаною до темпів інфляції, перейти до випуску ощадних облігацій, які розповсюджуватимуться серед фізичних осіб;
 - продовжити співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями та провадити стриману політику залучення іноземних кредитів від урядів іноземних держав;
 - поповнити золотовалютні резерви до рівня, достатнього для задоволення основних потреб резидентів в іноземній валюті;
 - підвищити рівень ефективності фінансового управління на підприємствах і на державному рівні, посилити контроль за цільовою спрямованістю і обґрунтованістю джерел погашення зовнішніх кредитів [13].
- Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на необхідності оптимізації державного боргу в розрізі строків погашення, валют, відсоткових

ставок і приділити увагу не тільки зобов'язанням державного сектора, але й боргам інших суб'єктів.

Ефективність політики управління державним боргом повинна визначатись відсутністю суттєвого боргового навантаження на економіку країни, його поступовим зменшенням в довгостроковій перспективі.

Висновки. Проведене теоретичне дослідження основних показників вимірювання боргового навантаження дає підстави для наступних висновків.

Ченним законодавством України на сьогодні не визначено єдиної системи індикаторів боргової безпеки, немає єдиного підходу до оцінки боргової безпеки і в працях дослідників. Рекомендовані граничні значення та нормативи цих індикаторів також різняться як на світовому, так і на рівні України.

На основі аналізу різних підходів до оцінки боргової безпеки держави нами було запропоновано систему основних індикаторів та їх граничні значення, а також за допомогою цих показників досліджено сучасний стан боргової безпеки України.

За результатами проведеного аналізу боргової безпеки держави необхідно відзначити, що урядом України ведеться виважена й обережна боргова політика, оскільки більшість показників, пов'язаних з державним та гарантованим державою боргом, відповідають діючим нормам та граничним значенням.

Список використаних джерел

1. Вахненко Т.П. Концептуальні засади управління зовнішнім національним боргом України [Текст] / Т.П. Вахненко // Економіка України. – 2007. – № 1. – С. 14–24.
2. Вахненко Т.П. Політика державних запозичень та управління корпоративними боргами в умовах фінансової кризи [Текст] / Т.П. Вахненко // Економіст. – 2009. – № 3. – С. 48–51.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Пластун В.Л. Політика управління державним боргом України / В.Л. Пластун // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1 (28). – с. 3–7.
6. Про державний борг України: проект Закону №1229 від 20.05.2005 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
7. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [Текст]: наказ Міністерства економіки України від 02 березня 2007р. – № 60.
8. Солодовников С.И. Проблемы внешней задолженности развивающихся стран [Текст] / С.И. Солодовников. – М.: Наука, 1986. – 189 с.
9. Селіверстова І.О. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави / І.О. Селіверстова // Проблеми системного підходу в економіці Електронне

- наукове фахове видання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm
10. Царук О.В. Концептуальні основи та статистичні індикатори оцінки боргової безпеки держави [Текст] / О.В. Царук // Світ фінансів. – 2007. – № 1. – С. 46–50.
 11. Юрій С.І. Управління зростанням на основі боргу і Україна [Текст] / С.І. Юрій // Журнал європейської економіки. – 2007. – № 1. – С. 6–28.
 12. External debt statistics: guide for compilers and users // Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2003. – 309 p.
 13. Global Development Finance. Volume 1: Analysis and summary tables[Text]. – Washington, 1997. – 437 p.

Подано до редакції 26 березня 2012 року

Омельченко Л.С., Суміна І.В.

Долговая безопасность Украины и анализ ее современного состояния

В статье исследуются основные аспекты влияния долговой нагрузки на экономику Украины и экономические последствия государственного долга. Раскрывается сущность понятия «долговая безопасность» страны. При помощи индикаторов долговой безопасности исследуется современное состояние долговой безопасности Украины, определяются направления влияния задолженности государства на экономику в целом и предлагаются мероприятия по оптимизации долговой политики.

Ключевые слова: *государственный долг, управление государственным долгом, долговая безопасность, индикаторы долговой безопасности.*

Omelchenko L.S., Sumina I.V.

Debt safety of Ukraine and analys of its current state

This article examines the main aspects of the impact of debt on the economy of Ukraine and the economic consequences of the existence of public debt. Expands the concept of "debt security of the country," investigated the current state debt of Ukraine's security, determined by the direction of the influence of government debt on the economy as a whole and proposes measures to optimize the debt policy of Ukraine.

Key words: *public debt, public debt management, debt security, debt security indicators.*

Омельченко Людмила Сергіївна – кандидат економічних наук, завідувач кафедри «фінансів та банківської справи» ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет».

Суміна Ірина Валеріївна – аспірантка кафедри «фінансів та банківської справи» ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет».